

НАШІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

ЛІФТ — ПІДОЙМА

У «Практичному словнику синонімів української мови» С. Караванського (К., 1993) на сторінці 187 знаходимо таку пару слів «Ліфт. див. ПІДОЙМА». Відповідно значення слова *підойма* витлумачено так: підвага, важіль, стимул; (у будинку) ліфт (С. 284).

За Словником української мови такої синонімічності не простежуємо. *Ліфт* — ‘технічна споруда з спеціальною кабіною для вертикального переміщення людей або вантажів’ (СУМ, IV, 532); *підойма* — ‘1. Найпростіше знаряддя у вигляді стрижня, що може обертатися навколо нерухомої точки опори і служити для піднімання, підвантажування чого-небудь, зрівноважуючи більшу силу за допомогою меншої; підвага, важіль’ (СУМ, VI, 477).

Пояснюючи значення слова *ліфт*, використовують поняття ‘підіймач’, ‘підйомник’; розрізняють *гідравлічні, гвинтові, пасажирські, вантажні, вантажопасажирські, промислові, домашні, котеджні, панорамні, кухонні, плунжерні* тощо ліфти за способами піднімання та перенесення вантажів, призначенням. І все ж у мовній практиці усталеним є називання звичної технічної споруди, якою ми піднімаємося та спускаємося, швидко долаючи поверх за поверхом, ліфтом.

Словники не фіксують нового значення цього загальноживаного слова, що формується в межах соціології і виражене на сьогодні у суспільно-політичній метафорі *соціальний ліфт*, яка означає соціальну мобільність індивіда, що має ви-

східну вертикальну модель його розвитку, підняття, підйому, пов'язаних зі зміною статусу особистості, пор.: *У цивілізованому ж світі соціальним ліфтом вважають сукупність постійно діючих механізмів, які підносять людину соціальною драбиною, винагороджуючи в такий спосіб її старання та вміння; Соціальні ліфти треба не запускати, а організувати їх функціонування для найбільшої користі для держави і суспільства; Український соціальний ліфт — це система суспільно-соціальної мобільності української молоді, метою котрої є створення низки стимулів та заохочень для молоді, що має економічні, громадські, службові, наукові, а також досягнення у сфері мистецтва та культури і под.* Як бачимо, у семантиці цього новітнього поняття увиразнений значеннєвий нюанс 'стимул', зазначений у тлумаченні слова *підойма* у словнику С. Караванського.

Цікаво, що та сама ідея швидкого піднімання закладена ще в одному новому понятті менеджменту — *презентація для ліфта / у ліфті*, що вживається на позначення короткого, переконливого представлення певної ідеї, розв'язку проблеми, щоб про неї можна було повністю розповісти за час поїздки в ліфті. Отже, така інформація має бути легкою для сприймання, переконливою, тривати приблизно 30 секунд — 2 хвилини, складатися зі 100—150 слів. Досі такі зразки давала нам класика американського кіно, пригадайте хоча би фільм «Ділова жінка» (1988 р.). Нині поняття *презентація для ліфта / у ліфті* входить у нашу мовну практику, що засвідчують і пропозиції щодо організації тренінгів. Ось рекламний текст одного з них: *Ви — молода талановита людина, що має чудову ідею, а грошей для її реалізації бракує. Підходьте до ліфта, натискаєте кнопку виклику. Аж раптом наближається чоловік, і ви впізнаєте у ньому відомого інвестора, котрий може дати вам коштів на реалізацію проекту. На прийом до нього невідомо чи вдасться потрапити, але — о, удача! — він сідає з вами у кабінку і натискає кнопку останнього поверху. Це шанс! Та часу у вас — поки рухається ліфт!*

То ж, як бачимо, нові відтінки у значенні слова *ліфт* розвиваються зі збереженням асоціації з пасажирським транспортним засобом для вертикального переміщення. На нашу думку,

не так легко приживаються в загальнолітературній практиці власне українські відповідники деяких запозичень, згадаймо ті самі *наплічник* (рюкзак), *штрикавка* (шприц) і под., оскільки за своєю семантикою вони сприймаються як власне розмовні, що зберігають потенційну можливість номінувати й інші реалії, мати додаткові лексико-семантичні варіанти. Наведемо такі приклади, як *щербань* — лексема розмовної сфери вживання, що може називати не лише ‘посуд’, але й людину за ознакою стану зубів, а *носогрійка* — не лише різновид люльки, але й просторічна назва апарату для прогрівання носа. Цей ряд можуть продовжувати *мальованка*, *пістря*, *чорняк*, *приголовчик*, *чортонхайка*, *настільник*, *прошивка*, *підложжя* і т. ін. Отже, здебільшого йдеться про віддієслівні номінації розмовного походження, менше — відприкметникові. Так само і *підойма* — слово з широким номінативним потенціалом, що не може замінити, витіснити лексему *ліфт*, яка зайняла своє місце в номінативній системі мови і розвивається, як засвідчує сучасна мовна практика, і далі.

Світлана Бибик

ПРАВОПИС НАЗВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Становлення України як держави супроводжується створенням нових структур, навіть цілих галузей, зокрема — у банківській системі. Тож цілком закономірною є поява цілої низки нових назв.

Щоправда, ці новотвори іноді суперечать чинному правопису української мови. Найчастіше їх автори припускаються помилок, калькуючи правопис іноземних мов, що, звичайно, неприпустимо. Скажімо, у німецькій мові всі іменники пишуться з великої літери. Але це не дає підстав змінювати правопис інших мов, зокрема й української.

Написання власних назв правописом української мови в основному врегульоване.

Варто пригадати деякі його положення і з’ясувати написання офіційних назв банківських установ.

Почнемо з написання слів із великої і малої літер.